

Strukturiranje pisanih provjera u nastavi povijesti

U radu se objašnjava i analizira struktura pisanih provjera u nastavi povijesti. Definira se izrada predloška ili nacrt pisane provjere. Predložak koji bi trebao uključivati: temu ispitivanja, ishode na temelju kojih se izrađuju zadaci, tipove zadataka, kognitivne razine, elemente vrednovanja, rješenja zadataka, bodovanje i vrijeme potrebno za rješavanje ispita. Predlažu se najpogodniji tipovi zadataka i daju smjernice za njihovu izradu.

Ključne riječi: pisane provjere u nastavi povijesti, definiranje i izrada predloška ili nacrt ispita iz povijesti, obrazovni ishodi, elementi vrednovanja, kognitivne razine, tipovi zadataka,

1. Uvod

Pisane provjere u nastavi povijesti jedan su od načina unutarnjeg vrednovanja učeničkih postignuća tijekom nastave. O tehničko-pedagoškoj strani pisanih provjera posebno se govori u *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi*, člancima 6 i 8.¹ Uz usmeno ispitivanje, učenička postignuća trebalo bi i ispitati pismenim provjerama. Važno je znati dobro isplanirati i sastaviti pisane provjere, a zatim i koristiti rezultate pisanih provjera u nastavi povijesti. Pisane provjere u nastavi povijesti odnose se na unutarnje vrednovanje, a provode i sastavljaju ih nastavnici. U radu se objašnjava i analizira struktura pisanih provjera u nastavi, daje predložak za izradu pisane provjere te upute i smjernice za izradu i ispravak zadataka, te njihovu analizu i ispravak. Ove pisane provjere najčešće nazivamo ispiti iz povijesti, provode se tijekom nastave povijesti i imaju svoj točno određen cilj i svrhu.

1.1. Cilj i svrha pisanih provjera

Cilj pismenog ispitivanja tijekom nastave povijesti kroz školsku godinu je unutarnje vrednovanje kojim utvrđujemo postignuća učenika i pretvaramo ih u ocjene, a primarno ima sumativnu svrhu. Formativna svrha ovih provjera ogleda se u unapređiva-

¹ U *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* pisane provjere znanja i vještina koriste se kao dopuna usmenom ispitivanju učenika. Misli se na pisane provjere u nastavi.

nju učenja učenika i unapređivanju poučavanja od strane nastavnika. Mogu poslužiti i za dijagnosticanje jakih i slabih strana u znanju učenika. Sastavlja ih i provodi nastavnik povijesti.²

Dijagnostičko je vrednovanje važno i za planiranje nastave jer ćemo tako najlakše dobiti uvid u stanje znanja učenika primjerice o nekoj temi ili širem obuhvatu sadržaja nastave povijesti. Temeljem tih informacija možemo planirati daljnje poučavanje. Najčešće se provodi prije početka poučavanja nastavne teme ili na početku školske godine. U kontekstu nadolazećeg kurikulumu s obzirom na izbornost tema u gimnazijskom programu imati će sve važniju ulogu i biti će od presudne pomoći nastavniku prilikom planiranja. Takva ispitivanja nazivaju se i inicijalnim provjerama. Uz formativno vrednovanje, koje se provodi radi procjene razine znanja učenika i s ciljem pružanja informacija o napredovanju učenika, olakšat će nastavnicima planiranje poučavanja; a učenike bi trebalo motivirati da unaprijede svoje načine učenja, odnosno metakognitivna znanja. Sumativno vrednovanje, koje najčešće rezultira ocjenom, za cilj ima utvrđivanje postignuća učenika nakon određenog vremena poučavanja. Pisane provjere znanja u nastavi povijesti najčešće su povezane s ovim tipom vrednovanja i nadopunjuju se usmenim provjerama znanja.³ Određivanje cilja i svrhe pismene provjere/ispita iz povijesti; koja se odnosi na ispitivanje i ocjenjivanje znanja i vještina učenika nakon određene tematske cjeline trebao bi biti prvi korak u pripremanju pisanih provjera u nastavi povijesti.

Kako bi pisane provjere kroz nastavu bile što kvalitetnije, odnosno kako bi postigli što veću valjanost, pouzdanost i objektivnost u procjenama znanja učenika trebali bi se podsjetiti strukture izrade ispita i ispitnih zadataka. Valjana je pisana provjera ona koja mjeri upravo ono što smo namjeravali mjeriti, to jest da ispit sadrži zadatke koji se odnose na nastavne sadržaje one teme koja je poučavana tijekom nastave. Ispit treba sadržavati za svako sadržajno područje reprezentativan zadatak. Objektivnost ispita uvelike ovisi o kriterijima ocjenjivanja, dok je pravednost vezana uz to da svi učenici koji pišu ispit imaju jednake mogućnosti za uspjeh. Pouzdanost ispita odnosi se na preciznost rezultata, koliko rezultati pisane provjere razlikuju jedne učenike od drugih.⁴

2 Usporedi, Natalija Gjeri Robić: *Ispiti državne mature iz povijesti od školske godine 2009./2010. do školske godine 2016./2017.* (Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2018.) 9: ispite iz povijesti sastavljaju, provode, istražuju i analiziraju u Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja, kao ispit izbornog predmeta na maturi i nacionalnog ispita.

3 Vidi, Danijela Trškan, *Provjera znanja i ocjenjivanje u nastavi povijesti*, (Zagreb, Srednja Europa, 2005.), 11.

4 Usporedi, Natalija Gjeri Robić, Miroslav Šašić, Karolina Ujaković, Mario Peranić, *Priručnik za izradu zadataka višestrukog izbora iz nastavnog predmeta povijest -s primjerima zadatak iz ispita povijesti na državnoj maturi*, (Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2017.), 19

2. Definiranje i izrada predloška pisane provjere iz povijesti

Neposredno nakon određivanja cilja i svrhe ispita, određujemo temu ili više tema koje ćemo provjeravati pisanom provjerom. Nastavnik već prilikom planiranja rada za školsku godinu određuje i izabire teme i sadržaje poučavanja koje će ispitati pisanom provjerom. Naziv ispita može biti i naziv poučavane teme ili tema koje se ispituju pisanom provjerom.

U predlošku ispita treba biti opisano što se u ispitu ispituje i na koji način. Unutar njega trebaju se naći podaci o sadržajnim područjima, odnosno temama i obrazovnim ishodima koji se ispituju, broju zadataka, tipu zadataka, razinama kognitivnih procesa koji pojedini zadatak ispituje, elementima vrednovanja i raspodjeli zadataka u ispitu, rješenjima zadataka, bodovanju.⁵

2.1. Sadržaji ispitivanja/teme, elementi vrednovanja i kognitivne razine

Sljedeći korak je određivanje teme ili tema ispitivanja u pisanoj provjeri, odnosno sadržaja ispitivanja. Najčešće pisana provjera obuhvaća jednu ili više tema koje su poučavane u nastavi. Obično su već u nazivu ispita vidljive teme koje će biti ispitivane.

Nakon toga odrediti ćemo koje kognitivne razine ili razine znanja ispituje u pisanoj provjeri i povezati ih s elementima vrednovanja. Elemente vrednovanja kao što su: poznavanje osnovne povijesne terminologije, povijesnih osoba, događaja, pojava i procesa i njihov slijed i trajanje - povezujemo s najnižom razinom znanja, pamćenjem. Razumijevanje kao viša kognitivna razina ispituje elemente kao što su: uzročno posljedične veze, razumijevanje slijeda povijesnih događaja, pojava i procesa i njihovog trajanja ili koncept kauzalnosti kroz snalaženje u vremenu i prostoru. Primjena i analiza odnosila bi se na najvišu razinu razumijevanje i interpretaciju povijesnih izvora, povijesnih karata, kronoloških i statističkih tablica i grafikona.⁶

Uz svaki element vrednovanja odnosno kognitivnu razinu znanja možemo upisivati ishode vezane uz sadržaj ispitivanja u pisanoj provjeri. Obrazovni ishodi su točno opisane tvrdnje što učenici trebaju znati, razumjeti i moći učiniti nakon učenja i poučavanja određene teme, odnosno navest ćemo ishode koje ćemo ispitati u ispitu. Svaki ishod sastoji se od glagola kojim ispituje kognitivnu razinu i zadatka koji učenik treba riješiti. Dobro je imati u ispitu što više ishoda koji mjere i više razine znanja, razumijevanje i primjenu.

2.2. Obrazovni ishodi i zadaci

Predložak za pisanu provjeru uključuje i izradu ishoda koji nam pokazuju što se u ispitu ispituje i na koji način. Tip zadataka u ispitu, broj zadataka u svakoj temi i

⁵ Ibid., 23-32.

⁶ O kognitivnim razinama, razinama znanja, elementima vrednovanja i ishodima vidjeti u Marijana Marinović, *Nastava povijesti usmjerena prema ishodima učenja Metodički priručnik za nastavnike povijesti*, (Zagreb, Agencija za odgoj i obrazovanje, 2014.) 19-76 i u Snježana Koren, *Čemu nas uči povijest? nastava povijesti, ideje o učenju/poučavanju i ishodi učenja*, (Zagreb, Profil, 2014.) 49-70

ukupno u ispitu, dijelovi su predložka ispita koji su povezani s ishodima poučavanih tema koje se ispituju u pisanoj provjeri.

Zadatke izrađujemo prema navedenim ishodima u predlošku ispita ili ispitnom nacrtu.

Kako smo unaprijed odredili ishode, očekivana učenička postignuća u pisanoj provjeri, prema njima izrađujemo zadatke prema odabranim temama ili temi, pazeći da su svi sadržaji poučavane teme zastupljeni. Zadaci mogu ispitivati samo sadržaje koji su bili poučavani tijekom nastave i to na kognitivnim razinama na kojima su bili poučavani, prema ishodima koje smo planirali tijekom poučavanja teme. Ponekad će biti potrebno definirati specifičnije obrazovne ishode koji bi konkretnije opisivali poželjna znanja i vještine učenika i na temelju takvih obrazovnih ishoda izrađivati zadatke. Potrebno je unaprijed odrediti ishode koji će se ispitati u pisanoj provjeri i vrste zadataka kojima će se ispitati; i na taj način olakšati izradu pisane provjere i uvelike poboljšati njezinu kvalitetu.

U predlošku se može odrediti broj zadataka koji ispituju pojedine elemente vrednovanja i kognitivne procese, te osigurati veću zastupljenost onih zadataka u ispitu koji ispituju razumijevanje povijesnih promjena i kontinuiteta, razumijevanje uzročno-posljedičnih veza, analizu različitih izvora, karata, fotografija, grafičkih prikaza i tablica. Dobro je odrediti broj zadataka koji sadrže pojedine polazne sadržaje (izvor, kartu, grafikon, tablicu i sl.) i pokušati osigurati što veću zastupljenost takvih zadataka u pisanoj provjeri jer ispituju više razine znanja.

Predložak za izradu pisane provjere u obliku tablice:

Tema	Redni broj zadatka	Obrazovni ishod	Tip zadatka	Kognitivna razina/element vrednovanja	Točan odgovor/dokaz valjanosti	Vrijeme potrebno za rješavanje

Iz ispitnog je predložka vidljiv tehnički opis zadatka u pisanoj provjeri. Iz predložka nacрта ispita možemo vidjeti za svaki zadatak kojoj temi pripada, koji se obrazovni ishod njime ispituje, kojoj vrsti zadataka pripada, koji je točan odgovor na zadatak i koja je njegova razina kognitivnih procesa.⁷

⁷ Za ispite povijesti na državnoj maturi takav predložak naziva se specifikacija ispita, to detaljno razlaže Natalija Gjeri Robić i suradnici u *Priručniku za izradu zadataka višestrukoga izbora iz nastavnoga predmeta povijesti*, 36-43

2.3. Smjernice za izradu zadatka⁸

Zadaci moraju biti jasno formulirani, uz jedan obrazovni ishod izraditi jedan zadatak. Nepoželjno je koristiti negacije, a ako se koriste treba ih istaknuti (podvući, podebljati). Treba izbjegavati riječi: uvijek, nikada, nijedan, svi, ponekad itd. Zadatak ne smije biti dvosmislen; u zadatku ne smiju postojati sadržaji koji nisu ključni za rješavanje zadatka, to jest osnova zadatka treba biti bez suvišnih informacija; zadatak mora biti pravopisno i gramatički ispravno sastavljen i napisan razumljivim jezikom, jezik zadatka mora biti primjeren učeničkoj dobi. Sadržaj zadatka religijski je nepristran i regionalno je nepristran; u osnovi zadatka ne bi se trebali izravno obraćati učenicima, zamjenicama „ti“ ili „tvoj“; sadržaj jednoga zadatka ne može poslužiti kao odgovor na neki drugi zadatak. Zadatkom se ispituje usvojenost obrazovnoga ishoda; osnova zadatka mora sadržavati sve informacije koje su bitne za odgovaranje na zadatak prema obrazovnom ishodu; zadatak se može riješiti bez obzira na riješenost prethodnih zadataka. Zadatke ćemo najlakše, najbrže i najtočnije izrađivati koristeći smjernice za izradu zadataka. Pitanje u osnovi zadatka oblikovano je upitnom rečenicom. Uz smjernice korisni su i najčešći oblici pitanja koji se koriste u osnovama zadataka: „Koja je od navedenih tvrdnji točna?“, „Zašto je bio važan događaj...?“, „Što od navedenog najbolje opisuje...?“, „U kojem je razdoblju...?“, „Kako se naziva proces...?“, „Kada se je...?“, „Gdje je održana...?“, „Što povezuje...?“

Tipovi zadatka koji su najpogodniji za pisane provjere u nastavi povijesti

Razlikujemo dva osnovna tipa zadatka s obzirom na odgovore učenika: zadatke otvorenog tipa u kojima učenici sami daju/pišu odgovore na pitanja. To su zadaci: kratkog odgovora, dopunjavanja, produženog odgovora i zadaci esejskog tipa. Drugi tip zadataka su zadatci zatvorenog tipa u kojima učenici odabiru odgovor među ponuđenim odgovorima. Najčešći oblik ovog tipa zadatka su zadatci višestrukog izbora. Zadatci alternativnog izbora u kojima učenici određuju da li je tvrdnja točna ili netočna i zadatci povezivanja u kojima učenici trebaju smisleno povezati sadržaje grupirane u dvije skupine zadatci su zatvorenog tipa.⁹ U pisanim provjerama u nastavi povijesti dobro je koristiti zadatke i jednog i drugog tipa. U daljnjem tekstu razmotriti ćemo najpogodnije zadatke koji se mogu koristiti u pisanim provjerama, njihove prednosti i nedostatke te konkretne preporuke za njihovu izradu.

Zadatci višestrukog izbora sastoje se od osnove zadatka i ponuđenih odgovora. Ponuđeni odgovori najčešće uključuju točan odgovor i 3 i/ili više distraktora. Ako

8 Smjernice se mogu usporediti i s smjernicama koje se koriste prilikom izrade ispita za državnu maturu koje su navedene u: Irena Matoić, Ira Tretinjak, Matea Korda, Yukari Bosnić, Bojana Bodin Petrov, Biljana Vranković, Tajana Crnobrnja Miljković, Mario Peranić, Ana Knežević, Zlatko Zadelj, Sanja Fulgosi, Natalija Čurković, *Priručnik za stručne radne skupine koje izrađuju ispite državne mature s primjerima zadataka iz ispita na državnoj maturi*, (Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2017.)

9 Vidi, o tipovima zadataka Matoić i suradnici: *Priručnik za stručne radne skupine*

je više ponuđenih odgovora manja je mogućnost pogađanja. Vrlo je teško osmisliti kvalitetne distraktore.

Zadaci višestrukog izbora	Prednosti	Nedostaci
	Kratko vrijeme rješavanja zadataka omogućava nam da ispitamo više sadržaja zadane teme ispita	Mogućnost pogađanja točnoga odgovora, do 25%
	Brzo se ispravlja i boduju	Nema iznošenja vlastitih misli, argumenata i obrazloženja
	Samo je jedan odgovor točan	Teško je osmisliti kvalitetne distraktore
	Dobri su za analizu, i brzo možemo odrediti težinu zadatka	Bez polaznog sadržaja najčešće ispituju nižu razinu znanja

Ovi zadatci pripadaju objektivnom tipu zadataka, priznaje se samo ponuđeni točan odgovor. Možemo analizirati i distraktore i tako saznati koje su distraktore učenici najčešće birali za odgovor, koje manje i koje uopće nisu birali. Na satu ispravka i analize pisane provjere dobro je i individualno prokomentirati neke odgovore, gdje ćemo dobiti najbolji uvid što još treba učenicima pojasniti, rastumačiti i slično. Zadaci ovakvog tipa ispitivat će i više razine znanja ako još uz sebe imaju kvalitetan polazni sadržaj: sliku, pisani izvor, kartu, tablicu ili grafikon. Preporuke za izradu zadataka višestrukog izbora: ponuđeni odgovori podjednake su duljine (distraktori). Odgovori su poredani prema logičnome redoslijedu ili prema abecedi. Izbjegnuta je upotreba odgovora *sve od navedenoga* i *ništa od navedenoga*.

Izostavljena su suvišna ponavljanja iz ponuđenih odgovora. Distraktori su privlačni učenicima koji ne znaju točan odgovor. Ponuđeni odgovori su sadržajno homogeni. Točan odgovor opisan je jednako detaljno kao i netočni odgovori. Sadržaji ponuđenih odgovora se ne preklapaju. Ponuđeni odgovori su gramatički usklađeni s osnovom zadatka.

Ovaj tip zadataka može se koristiti prilikom ispitivanja kronologije: na način da je jedan od ponuđenih odgovora točan kronološki slijed događaja, procesa ili nekih drugih promjena u vremenu i prostoru. No treba paziti na mogućnost lakog pogađanja. Kronologiju možemo ispitati i pomoću zadataka povezivanja i sređivanja.

Zadaci kratkoga odgovora u kojima se očekuje da učenik odgovori na pitanje s jednom ili nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom. I uz njih vežu se prednosti i neki nedostaci.

Zadaci kratkog odgovora	Prednosti	Nedostaci
	Lakše se sastavljaju nego zadaci višestrukog izbora.	Teško je predvidjeti sve moguće točne odgovore
	Točan odgovor treba upisati, pa je mogućnost pogađanja svedena na minimum.	Točan odgovor treba upisati, mogućnost pogađanja svedena na minimum
	Učenički odgovori daju nam dobar uvid u poznavanje ispitivanog sadržaja.	Često ispituju poznavanje činjenica, najnižu kognitivnu razinu
	Dobro sastavljeni mogu ispitivati i više razine kognitivnih procesa	Sporo se ispravljaju, a ponekad ispravljanje otežava nečitak rukopis.

Preporuke za izradu zadataka kratkoga odgovora: naveden je oblik odgovora koji se očekuje (jedna riječ, jedna rečenica...); označeno je mjesto za odgovor; zadatak je u upitnome obliku; crte za odgovor dovoljno su duge; upitna riječ nalazi se na početku.

Zadaci povezivanja u kojima je sadržaj zadataka grupiran u dvije skupine, od kojih je prva označena brojevima, a druga slovima. Svaki sadržaj označen brojem treba povezati samo s jednim odgovarajućim sadržajem koji je označen slovom. Jedan ili više sadržaja označenih slovom imaju funkciju ometača i ne mogu se povezati. Preporučuje se ponuditi veći broj distraktora kako bi se smanjila vjerojatnost pogađanja. Sadržaji skupina povezuju se prema određenim kriterijima (uzrocima i posljedicama, pojmovima i definicijama, pojmovima i primjerima, problemima i rješenjima, datumima i događajima, osobama i događajima, autorima i djelima, znanstvenicima i teorijama itd.). Preporučuje se da se u zadatku, kako u odgovorima tako i u pitanjima, upotrebljavaju liste sastavljene prema jednome kriteriju. Važno je u uputi naznačiti kriterij povezivanja te koliko puta svaki odgovor može biti upotrijebljen.

Zadaci povezivanja	Prednosti	Nedostaci
	Ispituje se više sadržaja u jednom zadatku	Jedan odgovor isključuje druge odgovore
	Mogu ispitivati razumijevanje sadržaja	Teško sastaviti dobre distraktore
	Brzo i objektivno ispituju sadržaje	Nepogodni za ispitivanje kraćih razdoblja
	Lako se ispravljaju i boduju	Postoji mogućnost pogađanja

Uz zadatke povezivanja važno je dati jednoznačnu i razumljivu uputu. Pogodni su i za ispitivanje kauzalnosti i razumijevanja ako su dobro sastavljeni. Možemo povezivati osobe i njihovu djelatnost, godine i događanja, događaje i njihove posljedice ili uzroke i sl.

Zadatci s polaznom osnovom. U pisanim provjerama dobro je upotrebljavati i tzv. skupina zadataka koje se sastoji od polaznoga sadržaja i nekoliko zadataka koji se trebaju moći riješiti uz pomoć toga polaznog sadržaja. Nazivaju se i grozdovi zadataka. Zadaci vezani uz polazni sadržaj mogu biti zadaci višestrukog izbora ili kratkog odgovora ili njihova kombinacija. Polazni sadržaj može biti tekst, slika, fotografija, karta, tablica, grafički prikaz i sl. I zadaci s polaznim sadržajima moraju biti povezani s jednim obrazovnim ishodom. Polazni sadržaj mora biti funkcionalno upotrijebljen,

on nije dodatak ili ukras. Često za polazne sadržaje koristimo tekstove iz povijesnih izvora. Ako imamo više zadataka koji se odnose na isti polazni sadržaj, zadatci moraju biti međusobno neovisni. Preporuke za izradu polaznih sadržaja: popratni tekst je na standardnome jeziku i primjeren je učenicima. Grafički polazni sadržaji moraju biti dovoljno velik, jasni i čitljivi. Grafičke prikaze treba ispravno imenovati. Na grafičkome prikazu jasno treba označiti na koji se dio prikaza zadatak odnosi. Tablica kao polazni sadržaj isto treba biti jasno otisnuta, ispravno nazvana i čitljiva. Fotografija mora biti jasna, velika i poznata učenicima kao i povijesna karta. Učenici se moraju lako snaći na njoj i prepoznati tražene odgovore. Poželjno je za polazne sadržaje koristiti što više karata; jer takvi zadaci dobro ispituju učeničko poimanje prostora u prošlosti.

Zadatci esejskog tipa/kraći esejski zadaci: pogodni su kao jedan od zadataka u pisanim provjerama, zato što njima ispituujemo više razine kognitivnih procesa: primjenu, analizu, evaluaciju i kreiranje.

Kraći esejski zadaci	Prednosti	Nedostatci
	Brže i lakše se sastavljaju	Precizno odrediti ključ za odgovore
	Ispituju više kognitivne procese	Precizno odrediti način bodovanja
	Ispituju mišljenja i stavove	Sporo se ispravljaju
	Daju bolji uvid u učenička znanja i vještine	Subjektivnost u ispravljanju
	Dobra su motivacija i učenicima i nastavnicima	Treba više vremena za rješavanje

Dobro je pisanu provjeru obogatiti jednim kraćim esejskim zadatkom. Učenici za rješavanje takvog tipa zadatka moraju biti uvježbani i zadatak treba imati precizne upute za rješavanje. Učenik mora točno znati što se očekuje od njega da bi riješio takav zadatak. Prilikom ispravljanja potrebno je dobro pročitati sve učeničke odgovore, a u drugom čitanju pomoću ključa za odgovore bodovati zadatke.¹⁰

Pisanje upute za rješavanje zadatka

Svaka pisana provjera sastoji se od različitih tipova zadataka. Tipovi zadataka u pisanoj provjeri mogu se grupirati. Dobro je krenuti sa zadacima višestrukog izbora, kratkih odgovora, povezivanja i kronologije. Grozdove zadataka s polaznim sadržajem dobro je dati pri kraju pisane provjere. Na samom kraju možemo dati kraći esejski zadatak. Naravno, treba imati u vidu i duljinu školskog sata te broj i opseg zadataka prilagoditi tomu.

Jasna i nedvosmislena uputa vrlo je važna uz svaki tip zadatka. Obično su učenici uvježbani tijekom nastave za rješavanje različitih tipova zadataka, no potrebno je i u pisanom obliku jasno navesti uputu uz svaku grupu zadataka. Tijekom sata

¹⁰ Usporedi, Matoić i suradnici i Gjeri Robić i suradnici

ponavljanja prije same pisane provjere dobro je učenike upoznati s predloškom ispita i izvježbati rješavanje pojedinih tipova zadataka.

Zadatak treba ispitivati obrazovni ishod koji smo naveli u predlošku ispita. Tako ćemo zadržati valjanost, nepristranost i relevantnost zadataka; a time ostvariti cilj i svrhu same pisane provjere i vrednovanja.

2.4. Rješenja zadataka, vrijeme rješavanja i bodovanje

Svaka pisana provjera mora sadržavati i ključ za odgovore, ona se mora naći u predlošku ispita i kao poseban obrazac rješenja zadataka. Uz točne odgovore na zadatke trebaju biti navedeni dokazi valjanosti točnoga odgovora, uz brojeve stranice u udžbeniku ili zadanoj literaturi. Ishodi na kojima smo temeljili izradu zadataka morali su biti dio poučavanja i učenja teme ili tema na koje se odnosi pisana provjera.

Za svaki zadatak u predlošku ispita treba odrediti potrebno vrijeme rješavanja zadatka. Učenici trebaju imati dovoljno vremena za samo rješavanje zadataka, a treba misliti i na vrijeme potrebno za davanje usmenih uputa, podjelu ispita, prikupljanje ispita i ostale tehničke pripreme prije samog početka pisanja pisane provjere. Vrijeme potrebno za rješavanje pojedinih zadataka potrebno je uskladiti s dobi i mogućnostima učenika. Možemo poći od podatka da je za rješavanje zadatka višestrukog izbora bez polaznog sadržaja učeniku srednjoškolske dobi potrebna 1 minuta, a za zadatke s polaznim sadržajem od 1,5 minute do dvije minute.¹¹ Okvirno za pisanu provjeru koju ćemo provesti tijekom jednog školskog sata (45 minuta) možemo predvidjeti 40 minuta za rješavanje zadataka. Iz ispitnog predloška treba biti vidljiv ukupan broj zadataka, tipovi zadataka: višestruki izbor, kratki odgovori, povezivanja, kronologije i zadatci s polaznim sadržajem/grozdovi zadataka i/ili kratki esejski zadatak. Za svaki zadatak navesti uz vrijeme rješavanja i bodovanje. Svaku česticu zadatka možemo bodovati jednim bodom. Bodovanje može biti osmišljeno na način da zadatci koji ispituju više razine znanja, razumijevanje, kronologije i kratki esejski zadatci nose i više bodova. Bodovanje može biti osmišljeno i s obzirom na elemente vrednovanja odnosno kategorije znanja koje se ispituju pojedinim zadacima. Tako da iz jedne pisane provjere možemo vrednovati pamćenje/poznavanje događaja, pojava, procesa i osoba i razumijevanje; odnosno snalaženje u prostoru i vremenu i kauzalnost. I treće bodovanje i ocjena može proizaći iz esejskog zadatka kroz koji će učenik pokazati svoje mogućnosti mišljenja, dokazivanja i argumentiranja, odnosno primjene i analize naučenog tijekom poučavanja ispitivanih tema.

2.5. Ispravak i analiza pisane provjere

Nakon provedbe pisane provjere odmah na sljedećem satu treba planirati ispravak i analizu pisane provjere. Rezultate učenika potrebno je u obliku ocjene upisati u skladu s prethodno određenim kriterijima ocjenjivanja pisane provjere iz povijesti. Ispravak i analiza posebno je važna za individualiziranje pristupa učenju svakog po-

¹¹ Vidi, Gjeri Robić i suradnici, 37.

jedinoga učenika. Nastavnik će tijekom ovih ispitivanja učenike upućivati i poticati da i sami uoče što je još potrebno temeljitije i bolje naučiti i uvježbati. Određivanje težine pisane provjere odnosi se na prosječnu postotnu riješenost ispita. Što je prosječna postotna riješenost ispita viša, to se ispit smatra lakšim.¹²

3. Zaključak

Sastavljajući predloške pisanih provjera, predloške zadataka, pripremajući i analizirajući pisane provjere, nastavnici će stvoriti jednu bazu zadataka i analiza koja se može višestruko koristiti. Strukturiranje pisanih provjera i izrada predložaka, pomažu nastavnicima u osuvremenjivanju poučavanja, poboljšanju kvalitete rada i bolji uvid u rezultate vlastitog učenja i poučavanja. Dobar predložak pisane provjere olakšat će i ubrzati posao nastavnika u pripremanju. Utječe i na veću objektivnost i relevantnost vrednovanja učenika i njihovih postignuća. U kontekstu suvremenih promjena i pristupa nastavi povijesti strukturiranje pisanih provjera unaprijedit će kvalitetu vrednovanja postignuća u nastavi povijesti. Možemo očekivati da će vrlo brzo ove pisane provjere biti digitalizirane te će ih učenici rješavati elektronskim putem, dok će predložak ili nacrt ispita zadržati istu strukturu.

Literatura

- Gjeri Robić, Natalija. *Ispiti državne mature iz povijesti od školske godine 2009./2010. do školske godine 2016./2017.* Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2018. <https://mk0ncvvow8xj1dauw2r.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2018/12/Ispit-drzavne-mature-iz-Povijesti-finale-za-web.pdf> (pristup ostvaren 6.1.2019.)
- Gjeri Robić, Natalija, Šašić, Miroslav, Ujaković, Karolina, Peranić Mario. *Priručnik za izradu zadataka višestrukog izbora iz nastavnog predmeta povijest -s primjerima zadatak iz ispita povijesti na državnoj maturi.* Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2017. <https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2017/10/Prirucnik-za-izradu-zadataka-visestrukog-izbora-iz-povijesti-finale-web.pdf> (pristup ostvaren 6.1.2019.)
- Koren, Snježana. *Čemu nas uči povijest? nastava povijesti, ideje o učenju/poučavanju i ishodi učenja.* Zagreb: Profil, 2014.
- Marinović, Marijana. *Nastava povijesti usmjerena prema ishodima učenja Metodički priručnik za nastavnike povijesti.* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2014./ Dostupno na: <https://www.azoo.hr/photos/izdanja/nastava-povijesti-1536879221.pdf>
- Matoić, Irena. i suradnici. *Priručnik za stručne radne skupine koje izrađuju ispite državne mature s primjerima zadataka iz ispita na državnoj maturi.* Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2017. <https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/hr-ncvvo-www-s3static/wp-content/uploads/2017/12/18140601/Prirucnik-za-rad-strucnih-radnih-skupina-finale-web.pdf> (pristup ostvaren 6.1.2019.)

¹² Isto, 40.-43. usporediti

Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine*, 112/2010.

Trškan, Danijela. *Provjera znanja i ocjenjivanje u nastavi povijesti*. Zagreb: Srednja Europa, 2005.

SUMMARY

Structuring written exams in History teaching

This paper explains and analyzes in which way written exams in history teaching are being structured. A template or draft for a written exam is defined. The template should include: the subject of the exam, the learning outcomes on which tasks, task types, cognitive levels, evaluation elements, task solutions, scoring and time needed for the exams are to be made. The most appropriate types of tasks are suggested and guidelines for their design are provided.